

«Que no parlin de la llei de la selva, a l'hora de la veritat la gent hi és»

L'escriptora Núria Cadenes recrea a «Qui salva una vida» la xarxa d'evasió que liderava el seu oncle avi a la Cerdanya dels 40 per ajudar a fugir del nazisme jueus i combatents aliats



Núria Cadenes, autora de «Qui salva una vida». / ANIOL RESCLOSA

Alba Carmona

A principis dels anys 40, la **Cerdanya** va ser lloc de pas pels qui fugien de l'horror mentre el nazisme s'entenia per Europa. Perseguits pel feixisme, jueus i combatents aliats **feien servir la desdibuixada frontera dels Pirineus per deixar enrere la barbàrie**. No ho feien sols, sinó ajudats per una **xarxa d'evasió** que, malgrat el nom, no tenia res de glamurosos espies amb dobles identitats i sofisticats artilugis tecnològics per no ser descoberts. «Eren gent normal, gent que no esperes que faci coses extraordinàries i que, així i tot, les fa, cadascú pel seu motiu», explica l'**escriptora Núria Cadenes, que ha recreat el mosaic que componia aquesta cèl·lula de resistència liderada pel seu oncle avi, mossèn Joan Domènech**, a *Qui salva una vida* (Proa), títol que li ha valgut el darrer premi Proa de novel·la.

«La maldat, d'entrada, sembla que dona més joc com a material literari, i era on jo m'he mogut sempre, mirant la banda fosca de les persones, però aquesta és una història que em rondava des de feia molt temps», assenyala l'autora.

L'empenta final per agafar la ploma li va donar l'escriptor Carlos Zanón, quan en una xerrada conjunta va afirmar que **«escriure de la bondat sense ser xaró és més difícil que fer-ho sobre el mal»**. «Aquella reflexió me la vaig prendre com un repte, i ha sortit una novel·la que no tracta de l'absolut, sinó que intenta posar matisos a tot, perquè era gent que actuava impulsada pel bé, però dins seu hi conflueixen tota mena de contradiccions», assenyala Cadenes.

«M'he trobat amb personatges reals que jo he convertit en personatges de novel·la que no eren herois resplendents, sinó gent normal i corrent que en els moments clau, en els més difícils, posaven en risc la seva vida i la de gent que estimava per actuar fent el bé», afirma l'autora de *Tiberi Cèsar* i *Guillem*.

El valor de la comunitat

Qui articulava aquesta xarxa és **mossèn Joan, el germà de l'avi de l'autora**, que **des de la rectoria de Puigcerdà** va construir un sistema de fuga que va ajudar desenes de persones amb la col·laboració de comunistes, maquinistes de tren o taquillers de cinema.

La història de mossèn Joan l'ha sentida tota la vida a casa, però Núria Cadenes remarca que convertir-lo en el protagonista d'aquesta novel·la no és només «per amor de neboda». De fet, la seva gesta, coneguda a les dues bandes del Pirineu, li va valdre **la Legió d'Honor francesa de part del general De Gaulle** i, al mateix temps, **les represàlies de la jerarquia eclesiàstica franquista**.



Núria Cadenes, fa uns dies a la llibreria 22 de Girona. / ANIOL RESCLOSA

Als records familiars i el treball d'arxiu al voltant de Domènech s'hi ha anat afegint tot un retaule de personatges reals, alguns que la mateixa autora va conèixer, com el de Rosita Lucas, la dona a qui molts recorden com una mena de Betty Boop que feia olor de bombons i que amagava aviadors al cinema, però d'altres que no.

«Preguntant per una persona m'ha dut a una altra, i ara que la novel·la s'ha publicat n'han aparegut molts més que em sap greu que no en formin part», reconeix.

Amb tots aquests fils disposats al teler, Núria Cadenes conforma **un tapís que posa en valor la comunitat** en un moment, en què, precisament alguns apel·len més que mai a l'individualisme. L'experiència de l'autora, barcelonina però valenciana d'adopció des de fa anys, durant la DANA de l'any passat, hi ha tingut a veure: «Quan tot allò va passar, la novel·la estava en procés, i és probable que aquella experiència l'acabés amarant. Ens volen aïllats per fer-nos més vulnerables, però la gent s'ajuda. En moments així, que no parlin de la llei de la selva ni d'individualisme, **quan arriba l'hora de la veritat la gent hi és**».

Trobar el to per no caure en la cursileria, la gran dificultat a la qual apel·lava el col·lega Zanón, li ha donat el context històric: «Quan parles de gent com en Melitó, un comunista convençut que acaba assassinat en un camp de concentració nazi i, malgrat això, la seva família continua col·laborant amb la resistència, el sucre hi sobra».

L'artificialitat de la frontera cerdana, una comarca dividida en dos estats, també queda ben palesa al llibre, en què, com encara passa ara, els seus habitants fan vida amb naturalitat a una banda i l'altra. «A la Cerdanya la frontera no existeix i per això parlo sense especificar d'on són de Puigcerdà, Dorres o la Guingueta d'Ix, però **aquella ratlla imaginària significava viure o morir per molta gent i això també s'havia d'explicar**», assegura.